

ליקוטי הערות: בענין אכילת קדשים וק"פ שלא כדרכן, ובענין הגדרת קרבן תודה יום ה' לש"ק פ' צו, שבת הגדול תשפ"ג

1. ספר המצוות לרמב"ם, מצות עשה פ"ט

2. השגות הרמב"ן לסה"מ לרמב"ם, שכחת העשין אי

3. גמ' מנחות צט:

חל יום כיפורים להיות בשבת - החלות מתחלקות לערב; חל להיות בערב שבת - שעיר של יום הכפורים נאכל לערב, והבבליים אוכלין אותו כשהוא חי, מפני שדעתן יפה.

פי' רש"י (שם)

השעיר - של מוסף שהוא מטאת והוא שעיר הנעשה צמח ונאכל לכהנים נאכל לערב כלילי שצמות אף על פי שאין יכולין לנשלו בשבת. הצבליים - כהנים אוכלין אותו חי כשחל יום הכפורים בערב שבת.

4. מנחת חינוך מצוה ז'

וכבר כתבתי כ"פ בחיבורי זה דחי הוי כד"א ממשנה דמנחות דשעיר יוה"כ שחל בע"ש ואכלו השעיר לערב בליל שבת חי ושם מ"ע דאכילה כתיב ואכלו וכבר הסכימו דאין חילוק בכד"א בין מ"ע לל"ת וגם מבואר בפסחים פא"ד ושמחה בחי מי איכא נראה דשמחה לא שייך אבל הוי כד"א וכמדומה שהובאו ראיות אלו...

5. משנה למלך הלכות יסודי התורה ה:ח

יש לחקור בהא דק"ל דכל איסורין שבתורה אין לוקין עליהם שלא כדרך הנאתן אם נאמר ג"כ במ"ע דרחמנא אמר תאכל כגון מצה וקרבן פסח אם אכלן שלא כדרך הנאתן אם יצא י"ח. ונראה דלא שניא דכי היכי דבמצות ל"ת דרחמנא אמר לא תאכל אמרינן דאם אכלו שלא כדרך הנאתו דפטור משום דלא מיקרי אכילה הי"נ במ"ע דרחמנא אמר תאכל אם אכלו שלא כדרך הנאתו לא יצא י"ח משום דלא שמיה אכילה אלא שלא ראיתי כעת דין זה בפירוש במ"ע.

6. תוספות מנחות ק.

ששונאין את הבבליים - כדאשכחנא בפ"ק דיומא (דף ט:): דאמר א"ל ר"ש בן לקיש לרבי אלעזר אלהא דישראל סנינא לכו לפי שלא עלו בימי עזרא ומה שמזכירין אותם לגנאי על שאוכלין את השעירים חיים אף על גב דמצוה קעבדי שלא יבואו לידי נותר לפי שהרגילו עצמם כמו כן לאוכלם חיים אף בכל השנים דמיחזי כרעבתנותא.

7. רש"ש (שם)

תד"ה ששונאין. אף על גב דמצוה קעבדי שלי"י לידי נותר. מדל"ק דמקיימי מ"ע דואכלו אותם. משמע דבאמת לא מקיימי באכילה כזו דהיא שלא כדרך אכילתן. ואף על גב דאצלן היא דרך אכילה לא מהני. עי' מל"מ פ"ה מהל' יסה"ת ה"ח. ונפשט ספיקו שם בד"ה יש לחקור. וכן הכריע השעה"מ שם בראיות נכוחות. ולפ"ז מה שסיימו התוס' לפי שהרגילו כו' בכה"ש ומחזי כרעבתנותא. עדיפא הל"ל דלא מקיימי המ"ע.

8. שו"ת בית הלוי ח"ג, סי' נ"א, אות ד'

המל"מ בה' יסודי התורה נסתפק באכילת מצוה אם יוצא בו שלא כדרך אכילתן. ולכאורה נראה דהרי במס' מנחות דף צ"ט אמרו והבבליים אוכלין אותו כשהוא חי והרי בפסחים דף כ"ד איתא דחלב חי הוא שלא כדרך הנאתן ודוחק לחלק בין חלב חי לבשר חי הרי דגם שלא כדרך אכילתן הוא מצוה. אמנם לפי מה שכתבנו דמצות אכילת קדשים א"צ כזית כיון שהמצוה אינו חוב על גוף האדם רק המצוה על הקרבן שיהיה נאכל וי"ל דמשו"ה ג"כ מהני שלא כדרך אכילתן דהרי נאכל הקרבן ועיי' בתוס' שבועות דף כ"ב דשלא כדרך אכילתן גריעי מחצי שיעור וא"כ אין מזה ראייה למצות אכילת מצוה וכדומה דצריך כזית דוקא:

ליקוטי הערות: בענין אכילת קדשים וק"פ שלא כדרכן, ובענין הגדרת קרבן תודה

יום ה' לש"ק פ' צו, שבת הגדול תשפ"ג

9. שו"ת בית הלוי ח"א, סי' ב'

... שוב מצאתי בספר דורש לציון דרוש אי שחקר במצות אכילת קדשים אי בעי כזית והביא להך דהגיעני כפול ודחק אי"ע לדחוקה ולדידי נראה ברור דלא בעי כזית והחילוק שיש בין מצות אכילת קדשים למצות אכילת פסח דבעי דוקא כזית נראה פשוט דבפסח ומצה הוי החיוב על האדם דהוא מחוייב לאכול פסח ומש"ה אם אכל פחות מכזית לא שמיי' אכילה והוי כלא אכל פסח אבל מצות אכילת קדשים הא לא הוי המצוה כלל על אדם מיוחד דהא לא הוי חיובא אקרקפתא דגברא רק המצוה דבשר קדשים יהיו נאכלין ומי שיש לו בשר קודש הרשות בידו ליתנו לאחר לאכלו וג"כ מקויים מצוה זו וא"כ הרי גם באכל כל אחד פחות מכזית מ"מ הא הקדשים נתאכלו.

10. בכור שור, פ' בא (יב:ט)

אל תאכלו ממנו נא: תרגם אונקלוס: "כד חיי", כי "נא": חי, שאינו מבושל כל צרכו בערבי. ולפי העברי "נא": עתה, הוא; לפי שצוה הקדוש ברוך הוא לאכלו בחפזון, אמר אל תמהרו כל כך [עד] שתאכלו אותו חי, מיד שיתחמם באש, כאדם שאומר: "נאכל אותו נא" עתה, מיד, מהרה, ולא נמתין עד שיתבשל.

11. פ' צו (פרק ז')

(יא) וזאת תורת זבח השלמים אשר יקריב ליקוק: (יב) אם על תודה יקריבנו והקריב על זבח התודה חלות מצות בלולת בשמן ורקיקי מצות משחים בשמן וסלת מרבכת חלת בלולת בשמן: (טו) ובשר זבח תודת שלמיו ביום קרבנו יאכל לא יניח ממנו עד בקר:

12. ספורנו, פ' צו (ז:יא)

ואמר וזאת תורת זבח השלמים, והודיע שאף על פי שכל השלמים קדשים קלים, מכל מקום יש חלוק ביניהם שאם הם על אודות הודאה, יהיה עמהם לתת בתוכו מין חמץ. כי אמנם סבת הסכנה אשר עליה ההודאה הוא שאור שבעיסה, מכל מקום מיני המצות רבות עליו, וברבות הלחם יתפרסם הנס לאוכלים רבים, וכלם נאכלים בזמן קדשי קדשים שהם ליום ולילה. אבל כשהם שלמים פשוטים שלא לתודה, זמנן לשני ימים ולילה אחד ועם היות כלם קדשים קלים...

הע' הרב יהודה קופרמן (שם, הע' 12)

אולם יש לדייק עוד בלשון רבינו, אשר לא כתב "וכולם נאכלים ליום ולילה", אלא הוסיף "בזמן קדשי קדשים". וקשה, מאי קמ"ל... ונראה שבזה מבקש רבינו ללמד כי אמנם קרבן בקרבן תודה ישנם אלמנטים מסוימים של קדשי קדשים. אמנם התודה שייך ל"תורת השלמים", אבל קביעת מקומו מיד אחרי קדשי הקדשים ובראש קרבנות השלמים, והעמדת זמן אכילתו ליום ולילה... כל אלה מלמדים שעם היותו ממשפחת הקדשים הקלים, יחד עם זאת חדרו לתוכו (או נשארו אצלו) מן הדינים של קדשי קדשים. כי אם התודה הוא רק ואריאציה על הנושי של השלמים... היה ראוי לכתבו אחרי שלמים רגיל ולא לפניו... תפיסתנו... מקבלת חיזוק נוסף מכמה כיוונים. א. קרבן תודה כתוב מיד אחרי קדשי קדשים. ב. דוקא מפסוק טו בענין זמן אכילת קרבן תודה דרשו חז"ל (זבחים לו:): "לרבות חטאת ואשם שנאכלין ליום אחד... ג. קרבן תודה מטבעו הוא יותר חובה ("חייבים להודות") מאשר רשות (כמו שלמים), ולכן מקומו ליד קדשי קדשים שהם חובה. ד. בשלושה קרבנות מצינו לחמים: תודה, נזיר, שתי הלחם, וכולם קרבנות חובה...

13. העמק פ' צו (ז:יג)

והענין דתכלית תודה שבא על הנס הוא כדי לספר חסדי ה' שגמל עליו, ומטעם זה ריבה הכתוב בלחם ומיעט בזמן אכילת תודה מכל שלמים, היינו כדי שיהי' מרבה ריעים לסעודה אחת ביום הקרבה ויהי' ספור הנס לפני רוב אנשים...

הרחב דבר (שם) - והיינו דכתיב בהלל, לך אזבח זבח תודה ובשם ה' אקרא נדרי לה' אשלם נגדה נא לכל עמו בחצרות בית ה' בתוככי ירושלים, ויש להבין המאמר שישלם נדרו נגד כל עמו ומה זה שבח, והרי ה' דורש מן האדם שיהי הצנע לכת עם אלהיו...